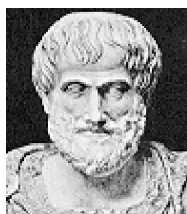

FILOSOFICKÝ SEMINÁŘ KATEDRA TEORIE

DRUHÝ ŽIVOT *PSYCHOANALÝSY* (Z dopis Sigm. Freuda a Sánd. Ferencziho)

Jiří Adamec

Brno 2009

DRUHÝ ŽIVOT
PSYCHOANALÝSY
(Z dopis Sigm. Freuda a Sánd. Ferencziho)

Jiří Adamec

Filosofický seminář

Brno 2009

© Jiří Adamec

ISBN 978-80-87234-08-2

Ú V O D

Psychoanalýsa, jak se ukazuje, má n kolik vlastních život . *První* spadá do období p sobení samotného *Sigm. Freuda*, kam je nutné za adit také studium jím publikovaných spis , stejn jako zkoumání jeho biografie.¹⁾

Druhý život bezesporu representují Freudovy dopisy s p eci jen pon kud opomíjeným odborníkem na nervové poruchy své doby, *Sándorem Ferenczim*.

T etí život psychoanalýsy zastupují samostatné p ísp vky len *Víde ského psychoanalytického shromážd ní,*²⁾ jehož pravidelnému *st ede nímu* setkávání byl Freud po pon kolik desetiletí vždy osobn p ítomen jako p edsedající.

¹⁾ „První život psychoanalýsy“ byl nastín n v souboru text : Adamec Ji í, *Psychoanalýsa (P ehled díla Sigm. Freuda)*, Brno **2008**.

²⁾ Tento materiál byl nedávno publikován Víde skou psychoanalytickou společností v kompletním vydání a zakládá pro mne pokračování v nastoupeném zpracovávání psychoanalytických text , které budou op t, po n jakém ase uve ejn ny. Viz, H. Nunberg, E. Federn, *Protokolle der Wiener Psychoanalytischen Vereinigung*, Bd. I. – IV., (*Bibliothek der Psychoanalyse – Psychosozial Verlag*), Frankfurt am Main, **2008**.

tvrtý život mohou potom tvořit bezprostřední žáci, a kritici nebo v něm pokračující ve Freudovské koncepci tím, jak se adaptovali způsoby dodržování základního psychoanalytického směru, nebo i tím, jak se odchylovali. První tři období tedy souvisí s bezprostředním (živým) působením zakladatele psychoanalýzy, tvrté období je již cestou *psychoanalytické samostatnosti*.

•

Dopisy Sigmunda Freuda a Sándora Ferencziho tvoří v samostatném psychoanalytickém bádání dnes jeden ze zásadních pramenů pro výzkum tradičních otázek oboru a zejména sledování, zrod a prohloubení metody psychoanalytické práce s klientem.

Oba protagonisté, kteří se zpočátku oslovovali s náležitou úctou a odstupem, což po krátké době vystídala v elost, zabíhající až do otevřenosti rodinných intimít, k sobě získali jak odbornou tak i osobní důvěru.

Jeden druhému sdělí obsahy některých vlastních analýs s klienty, u nichž pochybovali stran toho, jak pokračovat. Právě tato okolnost a nutno připiznat, že přeci jen více ze strany Freuda

k Ferenczimu, byla obma prospšnou cestou k nabývání odborného sebev domí.

Psychoanalýsa za posledních padesát let došla podstatných zm n v možnostech terapeutického uplatn ní. Její p sobnost se zna n rozší ila. Nep edstavuje již pouze na neurósy zam enou terapii, ale voln zasahuje do v tšiny klinických technik. Dokonce se spojila s filosofickou (filosofující) existenciální praxí (Medard Boss, Viktor Frankl, Irvin Yalom), což by bylo v dob , kdy žil Sigm. Freud patrn h e uskute nitelné, pro jeho kritické postoje v i „ *jakémukoliv rozumá ství* “. I tato okolnost ukazuje na toleranci s níž se u sou asné psychoanalýsy setkáváme.

Kone n *založený konflikt*, jeho prostoupení na povrch v domí a racionální (filosofující) podání naopak pomáhají vytvá et chápací prost edí vlastního „Já“ a tím i na základ n j umož ují nastoupení sch dn jší cesty k *radikální sebereflexi* (viz, *Ed. Husserl, M. Heidegger*).

•

Studie, kterou zde p edkládám, má za úkol v základních tezích informovat o rozsahu a vážnosti vývoje psychoanalýsy, uložené v námi sledovaných dopisech. Hlavní p ínos spat ují zejména v tom, že

doposud dané téma nebylo u nás zpracováno. Rovněž shledávám jako možné, že předkládaný text poslouží k dalšímu badatelskému rozvoji, zejména pro ty, kdo považují Freudovo dílo za důležitou a chtějí by z něj, pro sebe i ostatní, doposud objevované zdroje pro nové podněty.

*Adamec Jiří,
Brno, květen 2009.*

Sigmund Freud ³⁾

Sándor Ferenczi

Briefwechsel

Band I/1

1908 bis 1911

„ VÁŽENÝ PANE PROFESORE . . . “

První dopis (z 18. ledna 1908), který Sándor Ferenczi zasílá Sigmundu Freudovi, obsahuje sdělení o navštívené přednášce Dr. Steina, kde se hovořilo rovněž o problematice tzv. *krycích vzpomínek*. Ferenczi se k danému tématu, tak jak bylo prosloveno, staví odmítavě. Dopis končí uctivým pozdravem váženému panu profesorovi (i s díky za projevené přátelství) s připomínkou, že ke

³⁾ *Sigmund Freud (1856 – 1939)* a maarský lékař *Sándor Ferenczi (1873 – 1933)* byli svého času posluchači na přednáškách stejné lékařské fakulty - vídeňské university, kdy však zdaleka ani jeden ještě nevěděli, že se nakonec profesně setkají a na dlouhých dvacetpět let vyplní pravidelnou korespondenci v kolegiálním rozboru své psychoanalytické práce. Jejich **1200** dopisů tvoří unikátní dokument z něhož můžeme sepatřit významné pozadí vzniku psychoanalýzy, k čemuž jinak obecně známým výsledkům s nimiž je odborná i laická veřejnost všeobecně seznámena. Tato korespondence zahrnuje období od **18. Ledna 1908** do **4. Května 1933** (tedy bezprostředně před Ferencziho úmrtím). Představuje nám jak osobní a rodinné informace o obou pisatelích, stejně jako hlavní nártvy později rozvíjených a také realizovaných badatelských i publikačních aktivit. Nicméně i přes tuto korespondenční osobní blízkost zaznamenáváme mezi Freudem a Ferenczim rozkol, který však nakonec nenarušil vzájemnou úctu, i jinak léty ustálenou pravidelnost písemných vazeb.

dni 2. února 1908 je pln o ekávání stran vzájemného setkání. K tomu však nedošlo, nebo Freud podle svých slov v následujícím dopise (z 30. ledna 1908) vyjaduje politování nad nemocemi, které postihly jeho rodinu (patrn se jednalo o b žný typ nahlazení), což tedy p ekazilo jeho tehdy plánovanou cestu z Vídn do Budapešti.

Samoz ejm , že podobných životopisných údaj bychom mohli b hem celého sledování vzájemné korespondence uvést bezspo et. Možná, že p i pe livém skládání jednotlivých pasáží bychom také došli n kterých revizí Freudovy doposud uvád né biografie. Ovšem musíme se rozhodnout, co bude naším hlavním nám tem.

Osobn bych se tedy p iklán l k tomu, aby se obsah dalšího zpracování orientoval na to, co po odborné stránce oba auto i ešili, jaké vskutku zásadní poznatky z psychoanalytické, klinické praxe si vym ovali. Otázky biografické i jinak osobního charakteru, bych si pro tentokrát dovolil dávat do pozadí i p es to, že vnímám jejich d ležitost v chápání vzájemného postavení t chto, bezezbytku vrcholných osobností klasické psychoanalýsy. Umožní nám to, p ím jším zp sobem zabývat se úkolem, který jsme si stanovili. Vycházejme tak

pouze z konkrétních terapeutických zdroj obou pisatel .

Ferenczi bezprostředně po neuskutečném setkání s Freudem 10. února 1908 píše svému profesorovi dopis, v němž jej informuje o nové pacientce, která trpěla paranoiou. Sdílí Freudovi, že sleduje v průběhu sezení, jak tato duševní porucha v podstatě demonstruje sebe samu nekonečnou adou přenos . Na tomto místě je vhodné si připomenout, že základ celé a dnes známé koncepce psychoanalýsy, byl k roku 1908 v podstatě již Freudem dokončen. Následující roky znamenaly prohlubování a rozšiřování obsahu psychoanalýsy, stejně tak jako využívání její techniky práce s klientem rovněž v aplikacích v různých klinických praxích. Šlo tedy o to, postupně usazovat psychoanalýsu v maximální šíři uplatnění, které, jak se později ukázalo, v žádném případě nezůstalo omezeno pouze na okruhy lékařských věd, ale zasáhlo do nejvzdálenějších míst kultury západní civilizace. Obsah Ferencziho dopisu ukazuje na to, že otázka přenosu ve spojení s paranoiou, byla přeci jen novým hlediskem. To, že přenos jako přenos, může existovat i v souvislosti s touto duševní chorobou, naznačuje možné přibuzenské

vztahy s neurósou a jí blízkými poruchami (neurastenie, hysterie, úzkostné stavy r zného stupn prožívání, fobie, obsedantn – kompulsivní poruchy). P enosové schéma paranoi spo ívá p edn v tom, že pacient neustále svým zp sobem uvažování a e i projektuje své vnit ní sv ty na širokou oblast vn jších jev . Tato projekce se týká toho, že pacient je neustále zam stnáván a rozrušen p edm ty a jevy ze svého okolí. Má pot ebu se na n fixovat zp sobem, kdy se jimi zabývá, a to i v dob , v níž už jejich p ímá (smyslov - fysická) expozice pominula. V následujícím dopise z 11. února 1908 Freud podotýká, že paranoia je v zásad hranicí, kam ješt m že sou asná psychoanalýsa terapeuticky zasáhnout. Toto stanovisko, i p es jistý Ferencziho optimismus, sám Freud doposud chápe s d razem na další prohlubování, klinické sledování, odkud však p íliš možností, jak získat p evratná zjišt ní, neo ekává. Sám se drží toho, že paranoia je v podstat nekone ná ada, nebo spíše t íš nesourodých fikcí. Jednou z takových je pro Freuda i fikce zabrzd ná v oblasti nutkání k homosexualit , tedy fikce, která neprostoupila k ísté paranoi, ale z stala v zet na jejím okraji. Prostoupení primitivn

fragmentárního obsahu nev domí do v domí, tedy zlomky incestních pání, homosexuality, agrese, narcistních forem sebeur ení a pudové sexuality zakládá paranoidní stav. Freud t mito myšlenkami p edesílá jistý plán dalšího vnímání cesty rozvoje psychoanalýsy, který teprve v roce 1912 uve ej uje pod názvem *Totem a tabu*, kde všechny tyto problematiky interpretuje v uceleném p ehledu. Tímto jen nahlížíme k významu vzájemné inspirativnosti, která mezi Freudem a Ferenczim panovala, i když se zpo átku nejevily první záv ry významn podporující to, v novat jim více pozornosti, nebo dokonce je revidovat. Konkrétn kniha *Totem a tabu* je sou asn Freudovou reakcí na Jungovy náb hy z oblasti archetyp (srov. *Symbol prom ny. Analýsa p edobrazu schizofrenie*, 1912), které sám považoval za významn p ekra ující hranice seriósní psychoanalýsy. Aby Freud vrátil Jungovým náb h m na nejstarší tradice lidského bytí op t d stojnou tvá , dokon uje své téma s tím, že podtrhuje pouze pudovou a neurologickou oblast jako zásadní, pro utvá ení neurós. Dokonce m žeme íci, že rozkoem mezi Freudem a Jungem v roce 1912 psychologie získává nové téma, jakým je nutnost komentovat rozdíl

mezi *duševním* (Freud) a *duchovním* (Jung), nebo právě tímto rozdílem je utvářen také další vývoj psychoanalýsy (např. V. Frankl).

Touto expozicí do blízké budoucnosti, vzhledem k roku 1908, z něhož nyní vycházíme, se však nechceme vzdát sledování obsahové stránky korespondence, kterou máme povinnost blíže rozebrat a to k datu, jímž jsme výše zahájili zpracovávání především našeho zájmu. Pouze zde naznačíme, jak dalekosáhlé byly Freudovy a Ferencziho vzájemné inspirace pro zodpovídání nadhozených otázek. Zpětně lze se stejným důrazem podtrhnout, že Freud v době, kdy uveřejnil *Pojednání k teorii sexuality* (1904 – 1905), měl jen velmi mlhavé povědomí o nyní nově vynořujících a zřejmých faktorech intimního života člověka, propojovaného touto úpevně s jeho nejdávnější historií. (Freud však Jungovi jeho duchovní laděné výklady sexuality odmítal, prozatím tolerovat.)

Přesto Ferenczi zasílá Freudovi další dopis 8. března 1908, v němž podtrhuje vlastní vnímání pohybu stran paranoie a chování u pacientky, když píše, že její stav, který je na paranoidní jevy bohatý, je stavem, v němž shledává sklon k

homosexualit jako vnitřní obranu v domě (paměti) na dávno poškození (trauma) z dětství. Její manžel se vedle ní nestará o problémy, kterými tato pacientka prochází a tak si u ní, již dávno potlačené konflikty vyhledaly cestu do v domě jako fragmenty náhrad vykazující kompromisní pocity slasti, odvádějící pacientku od aktuální reality. Systém bludů zakonzervoval vnitřní svět klientky do trvalého paranoidního systému, kterým se chrání před nebezpečím „procitnutí“ z neblahé situace a nebezpečím, dále tak provázat svoji minulosti s přítomným psychickým stavem. Tím je rovněž dáno, že homosexualita je v zásadě nepřírozený sexuální stav, kterému se v domě brání rozporem mezi přijetím a pozastavením na pouze představné oblasti aktivit. Odtud plyne možnost rozvinutí psychotických „programů“ (bludů a halucinací), chránících klienta s paranoiou od přímého kontaktu s realitou. Tyto poznámky pomáhají jejich autorům v rozvíjení nové aplikace. Týká se toho, že otázka homosexuality, paranoi, pocitů slasti, nevyřízených konfliktů z dětství, tvoří komplex jenž pochází ze známého zdroje; výsledkem jsou totiž nové kvality krycích vzpomínek jako produkt obrany. Ty se tak nevěží už pouze ke snům, ale jak se ukazuje,

zahrnují rovněž oblast širšího okruhu psychického života, denní aktivity. Podobně, jako pacient, který má poruchu spánku a po probuzení nápadně dlouho není schopen rozpoznat sen, který se mu zdál, od již nastalé skutečnosti. Pacient s paranoiou v tomto stavu ovšem uvízl a možná, že také již nadobro. Najít způsob, kterým se o daných okolnostech jsme schopni vyjádřit, tedy mít slova pro takový popis, pomáhalo oběma psychoanalytikům ve vyrovnávání se s nastalými klinickými zjištěními. Ferenczi nato publikuje článek (1908): *Neurózy ve světle Freudova bádání.*

Následně (dopis Ferenczimu – 25. 3. 1908) Freud podtrhuje význam homosexuality na vývoj neurotických jevů a jejich porozumění sledováním „libidinósních komponent“. Také zde Freud svému adresátovi zdrazuje nutnost neodmítat to, že každá neuróza je vedle všech uváděných charakteristik vždy již nějakou svojí částí sublimována, tj. přetvořena do svého kulturního výrazu, stejně jako projektována z tohoto pozadí do konkrétního kulturního „prostředí“, jímž se neurotik, vzhledem ke svému chování, projevuje. Na to přichází krátké odmlčení a po několika soukromých dopisech s rodinnými tématy teprve od

ervna roku 1908 pokračuje vzájemná výměna informací, stran odborných aktivit. Freud (dopis z 28. 6. 1908) potvrzuje závěry svých pozorování klientů v souvislosti s dříve uplatněnými názory na tzv. oedipův komplex a rodinný komplex. Zajímavým názorem zde je, když si Freud všimá nového faktu, a sice v tom ohledu, že mnozí neurotici potlačují nejen své osobní ambice, ale rovněž snižují potenci rodinných charakteristik neboli, snižují „hodnotu“ rodinného významu pro sebe samé a okolí. Potencují tak směrem k odmítání rodinného zázemí, odmítání slasti z faktu sounáležitosti s rodinnými faktory, neboli na místo otevřené projekce emocí nastupuje uzavřenost, emoční plochost, demonstrující odmítání vrátet se ke zdrojům vlastního dětství. Z těchto Freudových a Ferencziho poznámek je patrné, že oba se do výzkumu neurós vrhají s badatelskou vášní a oddaností. Na to (v dopise z 3. 7. 1908), Ferenczi komentuje vlastní pohledy k článku o sexuální problematice spojené s odhalením toho, co později vchází do samozřejmého slovníku psychologů jako „patogenese neurós“. Vedle zmínky o Adlerově použití termínu „Minderwertigkeitslehre“ (nauka o méněcennosti) podotýká v tomto dopise důležitost

otázky kolem toho, do jaké míry se tato nauka dá provázat s tělesnými (somatickými) komplikacemi, do jaké míry s nimi souvisí a do jaké míry představuje i psychologickou rovinu problémů. Je z toho patrné, že Adlerovo vystoupení s pojmem „Minderwertigkeitslehre“ poněkud rozhýbalo doposud sebejisté vody klasických psychoanalytiků. Také se Ferenczi v tomto dopise o celé věci zmíní z toho úhlu pohledu, že není zcela jasné, jak Alfred Adler chápe v celé věci somatickou zapojenost, když zmíní i smysl periodicity méně cennosti v souvislosti s jejím volným – plynulým působením a procházením – ovlivňováním průběhu veškeré naší psychické innosti.⁴⁾ Je ovšem pravdou, že se Adlerovo postavení v celé psychoanalytické historii nese rovněž v duchu Freudovy kritiky, když mu (a patrně právem) vytýká, že si osvojuje mnohé již zavedené termíny a staví je do světla pouhé redukce k vlastním námitkám, což má vyvolávat dojem, že Adler sám přichází na nějaké zásadní badatelské novinky.

⁴ A. Adler, *Studie über Minderwertigkeit von Organen, Berlin 1907*. (Pozn.: Sigmund Freud a Alfred Adler /1870 – 1937/, se poprvé kontaktují prostřednictvím Freudova dopisu z **27. 2. 1899.**)

Vzájemná důvěra ve výměně deckých informací mezi Freudem a Ferenczim je dobře patrná z obsáhlého, několikostránkového dopisu, který Ferenczi posílá Freudovi 12. 10. 1908. Ferenczi v něm podrhuje některé vlastní způsoby chápání smyslu „denních fantasií“ jako „denních snových přání“. Tento úhel pohledu má své odvodnění v tom, že je-li podle Freuda v naší psychice možno odhalit vše jako smysluplné, potom také denní sny musí mít nějaký důvod, jehož vysvětlení se sám Freud ve *Výkladech snů* (1899) v zásadě vzdal. Ferenczi také vnímá denní sny jako fantasmie. Avšak jsou to fantasmie pocházející ze zdrojů „něco si přát“. Tedy nikoli pouze jinak upravené zbytky z předšlého dne, ale aktuální forma přání sloučená s celou širokou škálou minulé osobní zkušenosti. Denní sen je výsledkem nejpotomnějších vlivů z nichž je odváděn zdroj „něco si přát“ do oblasti fantasmie. „Něco si přát“ je, mimo to, projevem nevdomí na místo aktuální, potomné situace dosadit tuto fantasmii jako popření pouze toho, co jest. I zde funguje systém symbolik. To, co v takové situaci (projekcích zachytávaných v domím) jedinec vnímá, jsou nejznámější na sebe nakupené obrazy, které jinak

narušují plynulý tok myšlenek a oslabují schopnost, např. soustedit se. Ferenczi rozšířil tento okruh fantasií a nevdomých pání také na melodie, které si během dnelov k pohvizduje nebo fragmenty různých výjevů, které se mu proti jeho vůli dostávají do vdomí a nutí jej k zamyšlení. Je to vytrhávání z kontextu.

Také otázka „v domého myšlení“ je proto velmi diskutabilní, když vidíme, na tomto Ferencziho podání, jak významná je z hlediska denních fantasií naše uvažování narušováno p ísunem „neracionálních objektů“. Konečně Ferenczi podotýká, v této souvislosti, nejast jší druh fantasií, jakými jsou fantasie sexuální. Naše libido trvale a neúnavn projektuje tyto fantasie. Mají jednak charakter autoerotického významu, tedy neustále udržovat vlastní sexuální pohotovost schopnou k reprodukci (jinak tedy Freudem komentovaná tzv. *pudová sexualita*) a v druhém plánu sublimovanou podobu naší sexuality, uplatňovanou pouze za účelem dosažení pocitu slasti – tj. sexualitu projektovanou nejznámějšími kulturními způsoby chování (například svádění nebo žárlivostí, p ípadně jejich intelektualisacemi v literatuře, umění, atp.). Na závěr Ferenczi klade

otázku, a sice: Co je hlavním důvodem vnější projekce libidinósních pání, proč se psychické obtíže mají tendenci, ve většině případech, vztahovat ke svému okolí a domáhat se, tak jeho pozornosti? Freud na tyto otázky již odpověděl, ale na každou zvlášť. Nyní jsou tyto otázky sloučeny v jednu a Ferenczi si proto všímá důležitosti, která mezi nimi panuje. Ano, je to právě nějaký druh ztráty libida, které nebylo vnějšími okolnostmi naplněno (například: rodičovskou péčí). Jedná se zde pouze o drobnou úpravu toho, co již v minulosti Freud popsal. Vnější prostředí je totiž stejně tak důležitý faktor na utváření psychiky osobnosti jako vnitřní impulsy, které jsou v něm rozvíjeny z přirozených, pudových založených sil. Možná právě zde nacházíme jedno z míst, kde se Freud od svých následovníků odchyloval, když si uvědomíme jeho, vcelku sebevdomou ochotu vytrvat na pudových podmínkách základech, z nichž se má odvíjet naprosto veškerá charakteristika lidské existence.

Freud proto Ferenczimu jeho náhled přímo nevyvrací, dokonce jej za jeho postihu chválí a souhlasně s ním podtrhuje i morální dopad těchto závěrů zejména v tom ohledu, že vlastně musí existovat logické a morální korektury našich

fantasijních pání, jimiž opanujeme svůj vnitřní svět, se stálou pochybností o sobě samých. Konečně v tšina takových vnitřních korektur má přímo namířeno do oblasti paranoie, když přesáhne určitý akceptovatelný rámec, kdy se klient zabývá sebou samým v úrovni pozapomenutí nebo úplné stráty kontaktu se svým okolím.

Do konce roku 1908 si oba pisatelé vyměnili ještě několik kratších korespondencí. Zmínka v oslovování na začátku dopisu a na jejich závěru ukazuje na vřelost, z níž se oba úpímně těšili. Jak bylo rovněž patrné, jejich přátelství sdílely také jejich rodiny, když jim, skrze sebe zasílají srdečné pozdravy. Jelikož oba protagonisté trávili několikrát společnou dovolenou a u příležitosti Ferencziho pracovních návštěv v Vídně měli možnost se vícekrát soukromě sejit (nejen na psychoanalytických kongresech a jiných podobných akcích), bylo tak jejich osobní setkání vždy důkazem společného zájmu a respektu.

Poslední dopis toho roku je signován datem 15. 12. 1908 a Freud jej dostává následující den. Pošta mezi Vídní a Budapeští byla na tu dobu opravdu velmi rychlá; jako druhé císařské město si nemohla dovolit zaostávat za ostatními. A byl zde i jistý

sout živý duch mezi tehdejšími oblastmi mocná ství. Ferenczi v něm dává kuje Freudovi za zaslání textu *Infantile Sexual – Theorie*, které rád využije na svých nových přednáškách a doplní jím n které vlastní post ehy z oblasti výklad sn .

Celý uplynulý rok je proto možno charakterisovat jako výjime n plodný. Freud i Ferenczi se naplno v novali své práci. Rozší ilí n které své post ehy o nové náhledy. Nikterak ovšem spolu nesoupe ilí. Jejich nestrannost byla v tomto ohledu obdivuhodná. Vedle práce si oba také našli, b hem léta, as na odpo inek a pr b žn se i mezi ostatní korespondencí v novali rovn ž sepsování svých hlavních témat, která následn vydávali jako monografie nebo asopisecké lánky. Jak se dá již p edpokládat, Freud m l rozpracovánu v této dob závažnou studii *Analýsa fobie p tiletého chlapce* (ve výsledku asi sto stránkový soubor detailních poznámek k jedné významné oblasti psychoanalýsy, dodnes cen ný jako východisko ke studiím o fobiích, 1909) a Ferenczi zase text, který p ednesl, ješt téhož roku v Salzburku: *Psychoanalýsa a pedagogika*, 1908.

Následujícího roku se v tšina dopis týká v menší nebo v tší mí e Freudovy cesty do Ameriky,

nebo oslovuje Junga a Ferencziho ohledn toho, aby jej p i této p íležitosti oba doprovázeli. Organisa ní záležitosti proto oslabují v dopisech doposud jit ený badatelský zájem a hlavními nám ty se ukazuje otázka pen z a zpo átku i zp sob p epravy, noclehu a celkov í denního programu pobytu na Clark University ve Worcesteru u jejího presidenta Stanleje Halla. Jedno téma je ovšem v dopisech z období p íprav na cestu do Ameriky u Freuda a Ferencziho frekventovan jší: jedná se o otázky sexuality a jejího vlivu na utvá ení neurós. Jak m žeme vytušit, podv dom si, zdá se, oba uv domovali, že pokud se na jejich hlavy bude snášet n jaká kritika, i odborný zájem, tak potom to bude toto nejcitliv jší místo psychoanalýsy. Bylo tedy zapot ebí probírat sexualitu z nejširšího okruhu v domostí, experimentovat s možnými alternativami a vytvá et touto diskusí prost edí, kde by se dop edu vyhýbali možným nezdar m b hem p ednáškových interpretací.⁵ Lze proto s jistotou tvrdit, že toto období podnítilo hlubší myslivou aktivitu, stran doposud tém jisté oblasti psychoanalýsy a

⁵ Viz, kone nou podobu t chto p íprav: **Sigm. Freud**, *O psychoanalýse*. (*P t p ednášek. . . , zá í 1909*), *Spisy, sv. VIII*.

přineslo Freudovi i Ferenczimu později ovoce ve smyslu ještě dříve razněji obhajovaných tezí, jejichž obsah se nyní nese v duchu vynikajícího stylu odborné prezentace. Zaznamenáváme ovšem postřehy uváděné například Ferenczim i z jiné oblasti klinické práce. Jsou to jeho kontakty s alkoholiky a první pokusy uplatnit psychoanalýsu rovněž tímto směrem. Nutno říci, že v době na počátku dvacátého století alkoholismus, otázky závislosti a jejich léčby neměly mnoho přívrženců a to, že by se někdo odvažoval vystupovat s tvrzením, že se právě tady dá terapeuticky (psychoanalyticky) něco dokázat, mělo všechny znaky pionýrských aktivit. V tomto směru se Freud od Ferencziho vlastně dozvídal první výsledky pozorování, interpretací, terapeutických experimentů, ale také hypotéz. Pokud mohl, samozřejmě přiložil ruku k dílu radou, i když je známo, že se v těchto dopisech choval nanejvýš rezervovaně a trpělivě vždy očekával nejdříve nové zprávy od svého mladšího kolegy. Freud sám v tomto roce dává přednost ve své klinické praxi sledování vzájemných vztahů mezi neurózou, hysterií, paranoíou, demencí – praecox a jinými psychickými poruchami, aby prohloubil odtud dále svoji vědomost o funkci nevědomí a jeho

vlivu na patologické utváření osobnosti. Z těchto studií následně Freud sestavuje dvě významné práce: jsou to jednak *Poznámky k případu jedné nutkavé neurózy, její analýza, (Analýza fobie pětiletého chlapce)* 1909 a zadruhé: *Příspěvek k psychologii milostného života*, 1910. I když tyto Freudovy studie nejsou zásadně zlomové, poukazují na důležitou oblast psychopatologie. Jde tu o to, že autor v nich odhaluje jednak rané zdroje homosexuality a agrese z nevyřízených oidipických komplexů a jejich přenos na oblast fobií, to v případě první studie, dále potom, v tématu druhé studie, podtrhuje na to, jak postoje muže v případě volby ženy (družky) a intenzity pocitu zamilovanosti odkazují chováním na jeho blízkost k patologii, byl-li tento jedinec dříve svojí matkou odmítán, nebo mu byla nadměrnými způsoby projevována mateřská láska (žárlivost, která je stídná znaky nenávisti, přehrocení nebo ponižování milované osoby, vynucování si pozornosti . . .).

Dopisy, které následují bezprostředně po návratu ze zámožné cesty do USA jsou nesené v duchu zvýšené pracovní aktivity. Freud i Ferenczi zpětně vyhodnocují postupy, které získali

pozorováním reakcí posluchačů i ve ejnosti, když se např. v novinových sláncích psalo o jejich sexuální teorii. A jak se ukázalo o pár měsíců později, dopis Freuda z 1. ledna 1910 svému maarskému kolegovi obsahuje mj. informaci o nutnosti revidovat toto téma. Duhou a tětí přednášku ve Worcestru považuje Freud v tomto dopise za obsahově nedostatečnou. I tak, stačil Freud bezprostředně po zvládnutí této informace dodat ještě, že jeho švagrová, Mathilda je „s malou“ (tedy Annou Freudovou) na zimním pobytu v Semmeringu a, že musí také odpovědět Jungovi na dopis ohledně nově připravovaného psychoanalytického kongresu. Takto tímto náležitostmi mezi Freudem a Ferenczim pokračuje dopisování na začátku roku 1910. A pokud procházíme jednotlivé záznamy, všimneme si nového fenoménu: dopisy jsou delší, obsažnější, pracovní plnější konkrétních informací z klinické i teoretické oblasti. Evidentně úspěch z krátkého pracovního pobytu inspiroval oba pisatele k badatelskému nasazení.

Sándor Ferenczi zasílá Freudovi dopis z 16. února 1910, kde se rodí pozdější odborná roztržka mezi oběma aktéry. O co, šlo? Ferenczi reviduje

záv ry ve v ci nauky o neurózách, obranných postojích, libidu, tzv. prakomplexu (*Urkomplex* – také jako p vodní komplex, nebo založený konflikt). Ferenczi zd raz uje, že se tu jedná nikoliv o obrany, ale vyhýbání se (*flieħt*), odklání ní, pozornosti v domí sm rem k p vodnímu zdroji komplexu. Libido p edstavuje, podle Ferencziho výkladu kvantum pudových a kulturních zájm , všelijak promíchávaných a sublimovaných v neadekvátních postojích (pokud hovo íme o jejich zdroji, ovliv ujícím zásadn vznik neurósy). P itom je Ferenczim dáván hlavní d raz na slovo „*vyhýbání se*“, „*odklon*“ (*flieħt*). Tím by ovšem Ferenczi odejmul Freudem zd raz ovanému pojmu „*obrana*“ to, co v n m tvo í onen d ležitý obsah a tím je energie takového postoje. Jenže Ferenczi v c vidí tak, že odklon i obrana jsou možné za ú asti ponechání si této energie, tudíž zde by problém být nem l. Jde jen o to, že Ferenczim zavád ný výraz „odklon“ – „vyhýbání se“ má pouze zmír ovat Freudem vždy používaný výraz „obrana“. „*Odklon*“ a „*vyhýbání se*“ *totiž nemají nést onu pudovou složku obrany jako její podmínku*. Na to, o pár dn pozd j (25. 2. 1910) Ferenczi informuje Freuda o léka ském konsiliu v Tatranské Lomnici u pacientky,

sestry maarského ministerského předsedy Gráfa Károly Khuen - Héderváryho u níž sledává v průběhu sledování jejích neurotických stavů oprávněně své názory z předchozích dopisů o „vyhýbání se“ a „odklonu“ obhajovat. Nutno na tomto místě podotknout, že se zde nemusí jednat o určitou neurózu, ale dnes spíše diagnostikovanou stresovou poruchu. To je ovšem posun, který se udál až od padesátých let blíže k naší současnosti. O existenci stresové poruchy, ve své době Freud a Ferenczi, ještě nevěděli.

•

Rok 1911 je, co se týče dopisování přeci jen, oproti předcházejícím tématům, chudší i na počet jejich korespondence.

Za zmínku stojí patrně Freud v dopise z 21. 5. 1911: podotýká v něm, mimo poznámek k organizačním aktivitám C. G. Junga, že například hypnóza je zvláštní formou masochistického výkonu klienta. Nechat na sebe působit sílu, která u mne potlačí veškerou schopnost ovládat vlivnější projekci znamená plně se podvolit takovému působení.

A podobně jako u sexuální přitažlivosti, také v hypnóze musí tento proces splňovat stejné

podmínky, jako je oddání se libidu (žádosti), být pod řízen okolnostem pro dosažení pocitu slasti, tj. krátkodobého vypojení z reality a zažívat příjemný stav, kdy klient nemusí řešit otázku vtíravých myšlenek, i jinak neurocistn konfliktní stavy, svého Já.

Sigmund Freud
Sándor Ferenczi
Briefwechsel
Band I/2
1912 bis 1914

„ MILÝ P ÍTELI . . . „

Následující tři roky představují pro oba psychoanalytiky velmi důležitý přínos.

Freud dokončuje a vydává již výše zmíněnou knihu *Totem a tabu*, 1912 a rovněž obsáhlý článek *Příspěvek k dějinám psychoanalytického hnutí*, 1914.

Mezi tím samozřejmě nkolik velmi důležitých kratších pojednání, uvedených na příslušných místech jeho *Sebraných spisů*. Ferenczi upřesňuje zásadním způsobem, vlastní koncepci psychoanalýzy o čemž vcelku podrobně referuje Freudovi v některých dopisech, právě z tohoto období. Badatelské počin lze, takto považovat, mezi Freudem a Ferenczim, za vcelku vyrovnané. Vzhledem ke vzrůstajícímu vlivu C. G. Junga se

rovněž oba vyslovují k němu vlastní názory na veškeré náboženství.

Jak Freud v dopise z 2. února 1912 uzavírá, i přes to, že by se rád vnoval do rodinných záležitostí a své ženě, je nucen pro plnění povinností prostě jen „psát – psát – psát“.

Je pravdou, že tato jeho pracovní vytíženost měla své opodstatnění. Pokud Freud chtěl, a už sám, nebo se svojí ženou a dětmi trávit některé roky i tím si dovolenou (během které neustával zejména v četbě a seznamování s aktuální literaturou všeho druhu), musel od ledna do května a poté od září do prosince stihnout vše, co bylo třeba. Konečně tento životní styl v kruzích badatelů jeho doby nebyl žádnou výjimkou. A Freud se své cestovatelské vášni, zejména do Itálie, určitě vzdát nehodlal.

Ferenczi mezi tím Freuda seznamuje se svými výsledky bádání v oblasti sexuality, tak jak se mu dostávají z psychoanalytických rozhovorů s klienty. Do popředí se u něj dostává pojem „*ambivalence*“. Ferenczi v dopise z 18. ledna 1912 podotýká, že všechny „*pocity štěstí*“, které jsou spojeny s „*pocitem slasti*“ v zásadě představují úlevu z faktu, že bylo uchráněno nebezpečí z kastrace.

Onanie tak představuje sebepotvrzování a východisko z tohoto nebezpečí. Podobně také sadismus a masochismus, podle Ferencziho představují pouze jinak deklarovanou, i když vymezenější způsoby demonstrování ambivalenci stejného obsahu. Z jiného úhlu pohledu ze zkušeností s pracemi na psychoanalytická témata Freud píše (23. 1. 1912), že si uvědomuje, jak jeho metoda umožňuje vhlédnout do oblasti takových výkladů, jakými je například popis románových postav. Jak podotýká, v tomto dopise, psychoanalýza má být mnohdy klíčem ke vzniku těchto postav a má rovněž představovat základní východisko k obsahové podstatě celého literárního díla.

Tyto okolnosti, které Freud ve zmíněném dopise předestírá, nás mohou ubezpečit o tom, že si osobně plně uvědomoval kulturní přesah a význam psychoanalýzy. Jak je tedy patrné, psychoanalýza se v tomto ohledu stále vyvíjela a své místo v celospolečenském postavení jí ještě zcela přiznáno nebylo.

Největší obliby si u veřejnosti, ale rovněž názorových špiček mezi odborníky, vysloužil problémem dvou konfliktů (*pocitu slasti a destrukce*).

Vrací se k nim Freud (dopis 1. 2. 1912) proto, že v souvislosti s Ferencziho sexuálními teoriemi a jejich uveřejněním v odborných časopisech (mj. také ve sborníku: *Proceeding of the Society for Psychological Research*, Supplement, 1912), opíjeli se, oba autoři, strhávali pozornost.

Z toho, co Freud popisuje ve zmíněném dopise navíc vychází, možná jako další důležitá informace to, že i po téměř dvaceti letech, kdy s Breuerem vydali „*Pedagogické sdělení*“, se zde nepřímo na tuto práci odvolává. Znamená to, že Freud neustále *provazoval* i nejstarší základy vlastních výsledků práce s nyní dosahovanými úspěchy.

Abychom se však vrátili k Ferencziho sexuálním výzkumům: 16. 3. 1912 zasílá Freudovi dopis, kde jej podrobněji seznamuje s některými otázkami sledování těchto neurotik, kteří svými sklony k homosexualitě a anální erotice rovněž, více než jiní pacienti, propadají konfliktním pocitům a hypochondriím všeho druhu.

Ferenczi dochází k závěru, že anální erotika je svého druhu blud paranoidně projikovaný na potlačovanou úzkost o vlastní impotenci, která vznikla jako forma sebetrestání; vzdát se rozmnožovacího aktu, přijmout pouze organické

p estoupení jako nutné fyzické opatření a v technice milostného života rozvíjet pouze takové způsoby, které jako formy (mnohdy neškodných) perversí, danému jedinci budou přinášet náležité uspokojení.

Freud téhož roku (na začátku srpna) trávil několik dní v Karlových Varech a rovněž s Ferenczim sezónní pobyt v Itálii (Fiume). Pro tuto skutečnost existují jednak zachované pohlednice a také dopisy, kde si vyměňují informace o vlakových spojích, stejně jako rozdílů hotelové rezervace, atp.⁶⁾

Vcelku překvapující je Ferencziho dopis z 18. 7. 1912. Jedná se o autor v záznam pracovního pobytu v Berlíně. Ferenczi se zde seznamuje s dílem Rudolfa Hermanna Lotzeho (1817 – 1881), který byl uznávaným logikem, filosofem a psychologem. Mezi odborníky zastával významné místo zejména tím, že jeho učebnice zasáhly téměř každého, kdo chtěl dosáhnout na akademický titul. Zejména jeho práce z logiky platily za významné. Provazoval jimi také své názory o psychologii čímž ukazoval na nutnost vypracovat rovněž v psychologickém bádání postupy, které by se nesly v

⁶⁾ Viz, *Freud – Ferenczi, Briefwechsel, Band I/2, str. 50 – 74.*

kontaktu s písní logickými pravidly a jejich ověřitelností (testy, diagnózy).

Uveďme nyní Lotzeho přednášek (*Grünzüge der Psychologie, Vorträge im Wintersemester 1880/81*), se jeho odkaz logiky a školské psychologie nesl dalšími generacemi. Ferenczi si všímá zejména toho, že Lotze zdrazuje: *každá teorie je pouze, svého druhu, logicky vytvářený obraz.*

Pokud vezmeme v úvahu cestu, kterou dějiny logiky urazili od Bolzana k Husserlovi, potom nás vcelku neudiví, že Ferenczi si všímá právě této teze. Husserl sám, v § 34 – 35 svých *Logische Untersuchungen*, 1900 - 1901 podtrhuje, že každá teorie, zejména ta, která si dává nárok na to, být v deckou, nezastupitelně obsahuje svého tvůrce, tedy vnímající subjekt.

A proto také logika, má jen pravdivostní hodnotu, by se tvářila sebejistě v tom, co tvrdí (nebo popírá).⁷ Tedy, to překvapující na celé věci je, že se Ferenczi o něco takového, jako je universitní studium logiky v době rozvinuté vlastní psychoanalytické praxe zajímá s takovou hloubkou. Svědčí to o jeho otevřenosti a ochotě zkoušet do

⁷) Viz, Ed. Husserl, *Logische Untersuchungen*, (Mainer, Ph.B. 601) Hamburg 2009, str. 118 an („Der Psychologismus als skeptischer Relativismus“).

své badatelské práce za le ovat nová, nejen teoretická, ale i prakticky uplatnitelná hlediska. Logika vždy spl oovala hledisko technologické, to je bezesporu.

•

Ovšem Freud byl v zásad proti jakékoliv spekulaci a logika v jeho dob p edstavovala spíše oblast pojmového zachytávání skute nosti s minimálním obsahem formáln logických postup . Ferenczi, v tomto patr n nebyl zdaleka tak uzav ený. Ovšem i tak, logika nadále pro n j nep edstavovala oblast samostatného nebo výlu ného zájmu, ten byl dáván p edn do ist klinického výzkumu pacient , jejich neurós, sexuality, atd. Spíše to, co bychom mohli nazvat jako patologie myšlení neurotik , bylo mnohdy zájmem Ferencziho popisu; a to nejen na úrovni psychické oblasti, ale stejn tak v úrovních schopnosti popisu vn jšího sv ta a sebe samých, tedy racionalisace prom ující se v klinickém obrazu pacienta v n jaký svérázný druh filosofie.

Na podzim, téhož roku, oba pisatele zajímají reakce odborné ve ejnosti stran kritiky Freudovy knihy *Totem a tabu*. Sledují zejména asopisecké články a jak z jejich p ehled vyplývá, oba m li

p ístup rovn ě k materiálu, které vycházeli v Anglii a Spojených státech.

Nejvíce je však zajímal domácí ruch. Op t se v jejich dopisech objevují odvolávky na známá jména: Steckel, Wundt, aj.

Aniž by výslovn ě n který z nich (Freud nebo Ferenczi) podtrhávali to, že by snad tato Freudova práce měla přímo svým obsahem kontrovat Jungovu pojednání na téma *Prom na a symbol libida*, tak chápali zcela jist ě to, jaké je místo komentované Freudovy studie mezi ostatními tématy podobného druhu, například v i Wundtov *Volkerspsychologie*.⁸⁾ Ferencziho kritika Jungovy „*Wandlungen*“ zahrnovala pouhých dvanáct stran. Přitom se jedná o bezmála osmiset stránkovou studii. Také z tohoto p ístupu je znát, že se Jung Freudovi zna ě vzdaloval, nebo spíše, že se od jeho p ívodních koncepcí odklán ěl a Ferenczi stojíc na stran ě Freuda odmítal více, než bylo nutno, tento fakt zdrazovat, už jen rozsahem p ístupu ke kritice výše zmín ěné Jungovy práce.

Podzim roku 1912 se proto nesl v tomto, ne přímo napjatém, ale přesto v jistém smyslu

⁸⁾ Viz, Ferencziho kritika Jungovy „*Wandlungen und Symbole der Libido*“ *Zeitschrift* (1913), *I. str.* 391 – 403. Jaroslaw Marcinowski, *Der Mut zu sich selbst, Das Seelenleben...*, Berlin 1912.

ostejším zaměřením na podíl rozvoje psychoanalýsy mezi S. Freudem a C. G. Jungem.

V roce 1913 se dopisy mezi Freudem a Ferenczim často nesly v duchu výměnných informací stranlánků a jiných záznamů kolem *Internationale Zeitschrift für ärztliche Psychoanalyse*. Tento důležitý materiál dovozoval mezinárodní vstup psychoanalýsy do lékařských kruhů, což profesní oba autory samozřejmě znárodnělo. Jinak se i nadále, po celý rok 1914 v jejich dopisech objevuje, jako základní téma jednak Ferencziho výzkum sexuality a rovněž Freudem, pro pracovní vytížení (psychoanalytická sezení, která vedl od 10 do 21 hodin), sepsované menší příspěvky.

V Berlíně se mezi tím uskutečnilo mezinárodní setkání okultistů, což se v jejich dopisech také neobešlo bez příslušných zmínek, které samozřejmě celý tento podnik zvažovaly jen s jistou zdrženlivostí.

•

V den, kdy došlo k atentátu na Františka Ferdinanda d'Este v Sarajevu (28. 6. 1914), první o této politické okolnosti s pohnutím S. Ferenczimu píše Sigm. Freud.:

Lieber Freund

Ich schreibe unter dem Eindruck des überraschenden Mordens in Sarajevo, dessen Folgen sich gar nicht absehen lassen. Es will mir scheinen, daß die persönliche Teilnahme hier gering ist. / . . . /

Po té se v nuje témát m spole ného odborného zájmu. V ty jsou však krátké, tém strohé. Nap tí, které se všude kolem rozr stalo, bylo znát i v tomto dopise. Ani psychoanalýsa nebyla uchrán na omezení.

Sigmund Freud
Sándor Ferenczi
Briefwechsel
Band II/1
1914 bis 1916

„ . . . Srde né pozdravy . . . “

V roce 1914 Ferenczi p ikládá v dopisech Freudovi n kolik opis záznam z lánk a ze spole ných setkání len *Internationale Zeitschrift für Ärztliche Psychoanalyse*. Pochvaluje si mj. výbornou spolupráci len , tohoto periodika a vyzdvhuje jeho p ínos pro informativnost sm rem k odborné ve ejnosti. Musíme uvážit, že v dob , kdy se veškerý písemný materiál vyhotovoval ru n , byl takový po in, jako je uvedení nového odborného asopisu v zásad spole enskou událostí, zásadního významu. Vra me se však k t m vým nným dopis m, které zahrnují zejména informace denních odborných aktivit, Freuda a Ferencziho. Nutno podotknout, že vále ná léta p inesla omezen jší po et korespondence. Také zde zaznamenáváme více krátkých zpráv a dokonce i telegram . P esto jsou první ervencové dopisy Ferenczimu

adresovány ještě z Karlových Varů, což napovídá, že první týdny po atentátu bylo možné doposud chápat vcelku za s dostatek klidné i pro takový druh odporu. Freud se zde vnuje pročitání nejrozumnějších zpráv z kulturního, ale i odborného prostředí. Vyzdvihuje problematiku opotněného rozvíjení diskuse kolem postavy Shakespeara Macbetha a problematiky tzv. anální erotiky, jak ji popisuje v této souvislosti v roce 1908. Opět ukázka, jak Freud neustále provazoval své texty revidujícími náhledy. V dopise z 23. 8. 1914 Freud dává vyvíjející se válečné nálady své doby do souvislosti s psychoanalytickými náměty. Hovoří zde o náhlém zmizení libida rakousko-uherského sebevdomí, které utrpělo zásadní ránu a nyní se proto „musí“, jako malé dítě, mstít celému světu. Toto libido je jako propaganda přeneseno do domova, států a rodin, apeluje se na národní hrdost a v mezinárodním měřítku také s hrozbou: kdo nejde s námi, jde proti nám. Vcelku jednoduše stízlivá úvaha z podstaty vystihující základní problém vzniku první světové války. V odpovědi z 24. 8. 1914 se následně Ferenczi nechává k této polemice strhnout a sám například jmenuje *paní Austrii (Frau Austria)* jako „ženu“, která se v tomto dopise stala

„pacientkou“ jejíž „psychický problém“ je zevrubně popisován. Tyto psychoanalytické výlety do politiky jasně dosvědčí, jak oba pánové vnímali přítomnost své doby a do jaké míry byli vnitřně zainteresovanými souasníky na maximálním rozměru v tšiny kulturního dění.

V listopadu (11. 11. 1914) Freud zmiňuje úmrtí svého staršího bratra Emanuela (nar. 1833). Jejich kontakty nebyly nijak těsné a tak se celá věc nesla pouze v jednoduché poznámce, kterou vzápětí stíhá téma s psychoanalytickým zaměřením. Freud se zde zmiňuje o tzv. primárním afektu, výkladech snů a traumatickém založení konfliktů. Uvádí, jak se zjeví, že dává vznik masochistickým páním, která se mohou ve snech projevit jako základní zobrazované téma, potlačené nějakou variantou paradoxních výjevů. Zdánlivě drobnost o níž se sám zmiňuje také ve svých *Technických pojednáních k sexuální teorii (1905)*. Tady nesmíme opomenout časový posun a to, co má Freud již za sebou. Svěp vodní teze nyní rozšířil o témata jako *Analýza fobie p tiletého chlapce*, *Totem a Tabu* nebo *Poznámky k psychologii milostného života*, aj. Zde všude ukazuje Freud na to, jak se proměnné fenomény prozrazují regresí, tj. tendencí k návratu

ke svým p vodním zdroj m, infantilisují vnit ní sv t a vn jší projevy svých nositel , až do projev otev ené homosexuality nebo její jiné, p evrácené podoby (fobie, obsedantn -kompulsivní poruchy...).

Ferenczi následn v dopise z 22. 11. 1914 zmi uje šokující zjišt ní, které sice udává v systému n kolika hypotéz, ale jak se pozd ji ukáže, doposud jejich obsah nebyl vlastn vyvrácen. P edkládá Freudovi, sledování pomalu rozvíjející se vále né mašinérie s tím, že se vlastn jedná o jistý druh uvoln né, jinak d íve potla ované homosexuality mezi ú astníky bojových akcí. Všechny ty d razy na národní hrdost a jednotu, které se následn setkávají jako protipóly v zákopech, mužská est vyjad ovaná bojem o nadvládu a zájmem po vít zství nejsou nic jiného, než v sociálním rozm ru uplatn né libido tímto extrémním zp sobem, kde potla ení druhého je neseno otev en povoleným zabíjením, tímto odstran ním soka. Mužská agrese tak p edstavuje v podobných situacích p enesenou nervozitu z nebezpe í prozrazené homosexuality, kulturn vysmívané a proto nutn maskované falešnou hrdostí boje za pravdu, spravedlnost atd. Vezmeme-li v úvahu d vod pro vznik I. sv t. války

je takový názor zcela oprávněný a pochopitelný, i když nám může připadat v ně kterých bodech až příliš jednostranný. Freud nechává tuto Ferencziho hypotézu v následujícím dopise (25. 11. 1914) nedotčenou, kromě několika poznámek, které spojuje s Jungovým pojetím na podobné téma a v ní se jedná o jinému významnému problému, jakým je utváření tzv. „mechanismu úzkostných obrazů“. Ty považuje za koncentraci neuvolněných libidinózních pání. Ukazuje tak, že čím více je tato koncentrace přehřívána a vyjadřována onmi obrazy, tím zřetelněji nám ukazuje jednak na svůj povod ve vlastní představitosti (pacienti se v tšinou do svých psychických obtíží vmýšlejí), tak stejně i na to, jaký mechanismus může způsobovat, že se nakonec jejich obtíže rozšíří z pouhé úzkosti na schizoidní poruchy, deprese a podobně. Trvalým jevem je tu tedy stále přisobící a svoji energii uplatňující povodní konflikt, pocházející z nějaké minulé zkušenosti, kterou lze odhalit v biografii klienta. V této souvislosti Freud opět posouvá psychoanalytické zkoumání o krok dále, nebo tato teze zahrnuje i otázky tzv. sexuální organizace, teorie libida, prameny vnitřního somatického (orgánového) dráždění, problematiky fetišismu,

masochistických pání, atd., což jsou jen p eobsazované obranné úkony, bránící v úplném obsazení úzkosti ve v domí. Symptom a úzkost, princip slasti, zde dostávají nový impuls k jejich dalšímu studiu, což nakonec Freuda vedlo i k jisté revizi vlastních názor , jak je známo práv ze spis , které, zejména v následujícím desetiletí z jeho pera, následovaly.

Listopad roku 1914 byl, jak dopisy mezi Freudem a Ferenczim nazna ují, pro oba psychoanalyticky vstupem do nového tv r ího prostředí. Témata pln odpovídají jednak postupu psychoanalytického bádání a stejn tak reagují, dále na vzniklé kulturní, politické i sociální okolnosti své doby. Tuto skute nost dokazuje rovn ž dopis adresovaný Freudovi 30. 11. 1914. Ferenczi v n m otevírá další ze svých podn t , rozvíjející následné diskuse o významu sexuality a jejím podílu na vzniku a utvá ení neuróz. Tyto základy se snaží nazývat i p es n které Freudovy výhrady jednodušeji. Hovo í o „egocentricit neurotik “ a snaží se p i té p íležitosti ukázat na to, že tato egocentricita je zvláštní jednak Freudem samým postulovanou infantilitou a její fixací, ale sám za sebe k celé v ci p idává ješt to, že samo o sob

toto pro vznik infantilismu nestačí a je nutno dodat pro sobení narcismu a toho, co Ferenczi nazývá „lokálním patriotismem“. Teprve mezi těmito významy, se v lidské psýše, podle Sándora Ferencziho odvíjí mocné konflikty, strhávající na sebe pozornost nutkavostí, přecházející do sexuální úrovně prosazení, jako přecházení zpět sobující uvolnění libida v typickém projevu klienta, se zcela osobitým přechodem k naplnění svých přání v sexuální oblasti. Ty mohou ztratit normalitu nebo ji také výrazně přestupovat. Téhož roku, patnáctého prosince, se však Freud opět neubrání jisté nostalgii reagující na válečné okolnosti doby. Úzkost, hysterie a paranoia mají kapitulovat před násilím. Tento sociální regres je zpět soben záhadou boje v němž je introjikován princip každého Já, které v tomto světě žije a dává to, co si myslí, že musí. Při této příležitosti Freud ve zmíněném dopise také hovoří o rodinných poměrech vzniklých válečnými útrapami. Bylo totiž zvykem, u Freudů, že rodina vskutku držela pohromadě, nevedla za celou dobu Freudova života, mezi sebou, spory a všemožně se snažili, všichni její členové, být jeden druhému na blízku. Při v domí nastalých okolnostech se rovněž Freud a

Ferenczi v dopisech, zejména na závěr vyzývají k okamžitější odpovědi, což jednoznačně vyplývalo z obav, které sebou přinášely zprávy z bojišť, kde umíraly tisíce vojáků a mnohdy i civilisté nebyly ušetřeny ztrátami na životech. Přeci jen, bylo pro oba pisatele štěstím, že pobývali ve velkých městech tehdejší Evropy a ta jim mohla poskytnout jistý díl anonymity, bezpečí, tolik potřebného pro možnost, i tak nadále pokračovat v nastoupené badatelské práci. Tím, že obě císařská města byla svojí polohou během I. světové války mimo oblasti strategického významu, nedocházelo k problémům s dodávkami poštovních listin. I to, se výrazným způsobem podepsalo na tom, že korespondence mohla nadále bez problému, mezi Vídní a Budapeští proudit téměř bez omezení a časových prodlení, stejně jako před válkou.

Ferenczi 18. 12. 1914 píše dopis v němž Freuda zpravuje o problematikách léčby jedné své klientky, u níž rozeznává sklon zabývat se otázkami detské analýsy. Také zmíní uje to, že její názory této klientky zaujaly natolik, že si mohl podle nich sám sestavovat otázky, podle kterých se mu daří novým způsobem nahlížet na problematiku homosexuality a jejího vztahu k principu ženy v celém problému.

Je téměř jisté, že se v tomto dopise Ferenczi s notnou dávkou zapení jména Melanie Klein, zabývá myšlenkami a vlivem, který na něj v tomto roce měla, tato později svtoznámá psychoanalytička, která u něj podstoupila analýsu z důvodu série rodinných tragédií, které již nebyla schopna unést vlastními silami. Její „oslovení“ Freudem, z návštěvy jeho veřejné přednášky v roce 1918 je rovněž zaznamenáno v písemných materiálech Melanie Klein. Osobně se však, s největší pravděpodobností, kromě této přednášky nikdy spolu nesešli a nehořeli. Vzhledem k tomu, že se Ferenczi v uvedeném dopise Freudovi zmíjí rovněž o problematice psychoanalýsy dětí, je možné předpokládat z tohoto místa, zdroj jejich příštího sporu o dětskou psychoanalýsu, podobně jako tomu bylo u Anny Freudové a Melanie Klein, které stejný spor vedly v zásadě celý svůj život, aniž by to ovšem mělo negativní dopad na jejich soukromé kontakty, nesené v duchu upřímného přátelství. Freud totiž, i přes to, že prováděl analýsy u kterých dětských klientů, měl za to, že tato šetření mohou být prováděna jen s velkou námahou a musí respektovat doposud ještě nerozvinuté psychické zvláštnosti, jako je tomu u

dospělých. Děti nemají vypracovaný dostatek sebezkušenostní materiál, což brání možnosti přesun a potlačení na takové úrovni, aby se vznikající konflikty mohly stát základem skutečných neuróz. Psychoanalýza je proto možná pouze u dospělých. S dětmi se v tomto případě dá pracovat pouze na základě sledování souboru obrazů, které jsou jen pramálo zaklivenými elementy, ponechávajícími si své povodní znaky založení. Z toho důvodu nedochází u dětí k takovým konfliktům, které by mohla psychoanalýza odhalovat v jejich hlubších vrstvách nevdomí. Právě Melanie Klein byla tou, která podobné názory zcela vyvrátila a ukázala na možnosti proniknutí daleko za hranice tohoto názoru a učinila zásadní kroky pro uplatnění psychoanalýsy, právě směrem k dětským klientům.⁹

V roce 1914 Freud publikuje spisek s názvem: *K uvedení narcismu*. Tento pojem a jeho obsahové složky Freud jmenuje již několikrát před uvedeným vydáním, avšak pouze jako dílčí problematiku, bez širších souvislostí. Tentokrát je narcismus vysvětlen v souvislosti s celou psychoanalytickou koncepcí.

⁹) Melanie Kleinová, *Závisť a vděčnost*, Praha (Triton) **2005**.
Melanie Klein, *Gesammelte Schriften, Bd. I. – IV.*, Stuttgart **1995** – **2002**.

Na tyto skutečnosti zde upozorujeme proto, že 7. 2. 1915, se Freud v dopise Ferenczimu k tomuto tématu vrací. Tato diskuse, která má své počátky ještě v dopisech, které si oba vyměnili v prosinci roku 1914 a v lednu 1915 začíná ukazovat odborné názorové rozdíly, ke kterým oba pisatelé prozatím svými náhledy dospěli. Ve výše zmíněném dopise z druhého února Freud podtrhuje jako zásadní tzv. „halucinatorní psychická pání“, která daný stav, tj. narcistní poruchu demonstruje jak vnitřními impulsy (tj. tím, čím se klienti ve svém v domě zaobírají) a tím, jak sebe samy prezentují pro okolí. Pozorovatelnými znaky jejich chování je všude přítomný smutek a truchlení, které se přesunem obrany promění v řadu libidinózně přijímaných objektů r zného ražení, které se stávají součástí vnější prezentace. Tyto objekty jsou jak přijímány, tak stejně i odmítány. Tato ambivalence je nejvážnějším utrpením u narcistně orientované poruchy. Dokonce v ní jde tak daleko, že se v této ambivalenci sjednocuje to, co lze nazvat Já-objektem, za souasného přisobení Já-cenzury. Melancholický stav je potom jen vyjádřením zbrzděného projevu pro kontakt s okolím, smutek nad nemožností dostat reálného nadhledu k realitě.

Ferenczi odepisuje Freudovi (22. 2. 1915), že melancholii chápe jako ideu v níž p evládá v domí o mém dobrém Já, které se v ní hledá. Výsledkem je, že se celý proces truchlení p evrací v jediný možný zájem, který se stává objektem zam ení a tímto objektem jsem „já sám“. Stávám se introjekcí sebe sama. Pat í do této projekce i to, že abych udržel tak mohutný p esun z objekt vn jšku na objekt sebe samého, svého vnit ku, musím v n m podstoupit nekone n mnoho krok k obranám, jež nakonec veškerou moji existenci osv tlí jako možnou jen v trvalé pot eb sebenahlížení do nejr zn jších zdroj , potvrzujících tuto moji pozici jako správnou s vylou ením všeho, co by jinak tuto pozici v její existenci pro mne ohrožovalo. Také zde Ferenczi používá termín jako projekce a introjekce. Ozna uje je za *cum grano salis* vytvá ející mezi jeho a Freudovým pojetím onen d ležitý rozdíl. Freud chápe narcistní poruchy jako nadm rné rozvinutí introjekce, naopak Ferenczi narcistní poruchy interpretuje s d razem na projekci. Tedy Freud podotýká posílení Já cestou sebenahlížení, Ferenczi zase tím, že je to naopak tendence vázat se nadm rn k objekt m svého okolí, vnucovat jim své Já a tím zvyšovat potenciál

sebeuspokojení, zejména p íchází-li pot ebná odezva (v podob obdivu, i jiného projevu zájmu o osobu s narcistní orientovanými postoji). Navíc, podle Freuda i Ferencziho je narcistní porucha zabržd ná homosexualita, která nedošla svého p sobení v orgánové slasti. Zde se oba psychoanalytici shodují. Shoda panuje i v tom, že narcistní porucha se projevuje pot ebou udržovat svoji intenzitu na své úrovni uplatn ní za p edpokladu, že její mechanismus se neustále nachází v procesu nap tí.

Všimn me si také toho, že Ferenczi používá pojem introjekce a projekce se stejným obsahovým významem s jakým tyto termíny pozd ji používá Melanie Kleinová. Vzor v t chto i jiných souvislostech m žeme vskutku na její psychoanalytické práci a zejména interpretacích, vcelku bez obtíží pozorovat. Novým termínem v jejím podání je výraz „pozice“ (nap . depresivní pozice, atp.).

Jak z dalšího plyne, bylo i p es vále né období vcelku možné také cestovat, aniž by hrozilo vážn jší nebezpe í. Freud mj. zmi uje týdenní návštěvu své ženy v Hamburku (8. 4. 1915). Nic mén p íd lové lístky na chleba mu d lají starost.

Když sledujeme příběh korespondence mezi Freudem a Ferenczim, neunikne nám něco z osobní atmosféry obou pisatelů. Zvládali tutoinnost s určitou nenuceností, lehkostí, samozřejmostí, ale také odpovědností. Jejich dopisy svědčí o vytříbenosti stylu, stejně jako o silné potřebě sebedisciplíny, která jim nedovolovala zabývat se do nic neříkajících klišé. V jejich době dopis znamenal ještě stále jistou oblast personality, prolínání sebe sama prostorem myšlenek. Odkazy na klasickou literaturu, které u obou psychoanalytiků v jejich dopisech máme zastoupené v hojném počtu, rovněž naznačují, jak chápali vzdělání, kterého dosáhli. Mělo sloužit ke sdělení a sdílení. Pomáhalo upřesnit myšlenku, dát srozumitelnost tomu, co se nyní ještě rodilo pro příští psychoanalytický objev. A pokud toho bylo málo. Neutuchající zájem pracovat, omezení časem dne a částí noci museli i oni dokázat, že jim dání stejného limitu, hold také musí stačit na to, aby i přes to posunuli látku v dané oblasti o notný kus dál, neměnili myšlení příštích generací zpětně nezvratným. Na souboru jejich dopisů můžeme jen zavidět rozvinutý potenciál tvůrčích schopností, kterým muž sotva dosahujeme pohledem, natož činem.

V *Eseji o psychoanalýse*, kam je zahrnuto také pojednání o *Aktuálních otázkách války a smrti* (1915) se Freud nevyhne problematice daného tématu mj. i proto, že Ferenczi o těchto problémech hovoří ve svých dopisech, kde například posílá informace o potu verbovaných vojáků, kteří jsou bezprostředně a bez výcviku odváženi na frontu, stejně jako jejich velitelé, jejichž schopnosti pro vedení války jsou v zásadě mizivé a všichni své zkušenosti získávají teprve, až den po dni, uprostřed války (viz, dopis S. Ferencziho Sigm. Freudovi z 8. 7. 1915). I přesto se Freud dokáže v následujícím listu Ferenczimu (12. 7. 1915), v novatisticko-psychoanalytickém tématu. U svých pacientů s progresivními sklony vývoje psychických obtíží sleduje následující průběhy jejich nemoci: od úzkostné hysterie – konverzní hysterie a – nutkavého jednání – k dementia praecox – paranoi – melancholii a – stavu manie. Jako součást dané problematiky jmenuje Freud také polygenesi, což v tomto případě znamená, že si uvědomoval *více etné etiologie*, spojené zejména s přirozenými dispozicemi, u nichž je vždy důležité, zda budou spuštěny vlivem životních okolností, což by zdrojem nemoci, nebo nechají tuto predispozici

spát. Myšlenka genetického založení psychických poruch, tedy nebyla Freudovi neznámá. Léto 1915 bylo pro písemný styk obzvlášť příhodné a tematicky obsažné na dležitě nám ty, objevujících se později jako součásti známých pojednání, která vchází do historie tradice psychoanalýsy (*Metapsychologie, Poznámky o lásce v p enosu*, aj. ještě stále z roku 1915). Freud op t, n kolik dní tohoto léta tráví v Karlových Varech (viz, dopis z 28. 7. 1915 a další). Pojednání o *Metapsychologii* Ferenczi Freudovi ocenil p íslibem, že se ve své fantasii zabývá myšlenkou jejího p ekladu do ma arštiny (viz, dopis z 12. 11. 1915). Rukopisné poznámky k chystanému p ekladu, se skute n po smrti Sándora Ferencziho, v jeho pracovn našly.

Za átek následujícího roku je nesen v duchu Ferencziho zájmu po op tovném propracovávání sexuálních teorií v psychoanalýse. Nemá pocit, že by snad k dané problematice bylo e eno již vše. Naopak, nachází stále nová a nutno íci podn tná témata, výrazným zp sobem rozši ující a prohlubující mnohdy to, co Freud pouze nazna il v *T ech pojednáních k teorii sexuality* a na jiných místech (viz, dopis Ferencziho z 24. 1. 1916 a, od téhož, nedatovaný dopis íslo 1055/36-3,

Briefwechsel, svazek II/1, str. 182 an). Ferenczi pichází jako první totiž i na to, že n které druhy parestésíí jsou pouze jinak vyjád ené libido, zadržované jako p vodní orgasmus ženy, nebo erektilní fáse muže. Sou asn Ferenczi dává do jedné souvislosti tyto stavy s ranou vzpomínkou na dobu, nebo spíše fantasií o narození a kastraci fantasií u muž a žen. Libido u lov ka s potla enými konflikty se neustále prom ũje a propojuje s novými soubory nev domých p ání. Jelikož je libido svojí hlavní funkcí vázáno na pohlavní orgány, jeho látkou tak vždy z stává pouze p esnutí pocitu slasti z uspokojení na n kterou ze sexuálních sfér, která je, tak jako tak, zastupována a povyšována jednou na úrove innosti, jindy na úrove intelektuálního výkonu, potom zase na úrove do sn se deroucích erotických symbolik, i s jejich emo ním p sobením na snícího, s možností otev en a samovoln projeveného no ního orgasmu u žen, nebo poluce u muž . Podle Ferencziho, v každodenním život lov k chápe vlastní libido jako elementární po ítek p íjemného (dopis Freudovi z 28. 2. 1916). Jeho patogenese p ichází v úvahu teprve tehdy, jakmile se jeho význam stal výhradním kritériem nápln

v tšiny pot eb každodenních zájm . Není-li libido z t chto patogenetických pot eb pln uspokojeno, p ichází na po ad deprese, opak z nespln ných p ání, smutek nad absencí libida, které doposud nebylo uspokojiv vy ízeno.

Freudovy *P ednášky k úvodu do psychoanalýsy*, dá se íci, toto st žejní dílo, zásadním zp sobem shrnující do uceleného kompletu sou asnou psychoanalýsu, její autor vypracoval jako interpretovaný soubor poznámek na Víde ské universit v letech 1915 a 1917, pro n kolik poslucha a jen za minimální plat. V dopise z 14. kv tna 1916 uvádí, že se musí zabývat okolnostmi na p íprav do tisku, což jej zdržuje od jiné, podle jeho soudu, d ležit jší innosti. Pokud si m žeme být jisti, nebo alespo p edpokládat, Freud v této dob s nejv tší pravd podobností pracoval, vedle tohoto, již také na svém novém tématu: *Z d jin p ípadu d tské neurósy - „ Vl í muž ”* (vyd. 1917; GW, Bd. 12). Tato, pe liv do podrobna vysv tlená neurósa, její pr b h lé by a záv ry, které novým zp sobem obohatily stále ješt dotvá ený obraz psychoanalýsy ukázala, jak se z p vodních p edpoklad teorie o založeném konfliktu, stala odborn fundovaná metoda léka ského významu.

Podstatnou část srpna roku 1916 Freud a Ferenczi trávili odpoinkem, v tšinou v sob blízkých horách. Freud áste n v Salzburgu a výlety na Dachstein, Ferenczi pobytem v Tatranské Lomnici. Jejich práce však, ani na t chto místech nem la být p erušená. Freud (dopis z 2. 8. 1916) b hem tohoto pobytu p iznává, že sepisuje t i p ednášky (pravd podobn jako sou ást onoho výše jmenovaného cyklu pro poslucha e ve Vídni). Ferenczi v sérii dopis (od 14. 8. do 23. 10. 1916), kdy se Freud z d vod ásové vytíženosti odmí el, tak v jednom z nejdelších, psaných na etapy, n kolik dn po sob (17. 10. – 22. 10. 1916), které jsou zachovány, informuje o svých nových záv rech stran sexuálních teorií, ze šet ení pacient a n kolik, dalších soukromých informací stran financí, atd. Další Freud v dopis Ferenczimu je datován ke dni 24. 10. 1916. Je v n m uvedena nenápadná poznámka o rané fantasii šestim sí ního chlapce, což v kontextu m lo být, chápáno jako psychoanalytické šet ení, první Freudem uvád né uznání takto raných vzpomínek, ovliv ujících vývoj neurósy. Po té, op t Ferenczi Freudovi posílá dv podrobné zprávy o pr b hu lé by svého pacienta (dopisy z 30. 10. a 13. 11. 1916). Jak

z předložených materiálů vyplývá, stále si oba psychoanalytici uvědomovali nutnost zohledňovat při své práci také stránku somatickou. Ta měla být v následujících letech, po Freudovy, péči jen více přehlížena. Nastupující generace v třicátých a čtyřicátých letech (kulturní neoanalytici – K. Horney, E. Fromm) o somatickou stránku nejevili až takový zájem. Veškeré své úsilí podrobili námaze vysvětlovat psychické poruchy na základě společenských a kulturních aktivit. Ona propojenost s tělesnými dispozicemi, kam ještě za doby působení Sigmunda Freuda měla psychoanalýza zasahovat, nebo tím si udržovala své právoplatné místo vedle a později také s medicínou, tedy tato propojenost péči jen dodávala její obsahové stránce široké lékařské uplatnění, ale i respekt. Tohoto vzoru, si ovšem, začali moderní psychoanalytici všimnout, více opatřit, až po druhé světové válce. Tedy tak, jak o psychoanalytických šetřeních píše Ferenczi ve zmiňovaných dopisech, kde upozorňuje na vztah mezi například Basedowovým sympt., tuberkulózou, syfilitidou, mongoloidními rysy (termín tehdy běžně používaný), atd. Je zřejmé, že hledání dalších souvislostí představovalo jen nový rozměr bádání, o který se oba, tímto

zasloužili. Také v tomto spojení vidí Freud ve svém kolegovi Ferenczim důstojného spolupracovníka, což jen zvyšovalo jeho úctu a ochotu s ním vést tak rozsáhlou korespondenci, která měla zjevně, pro oba pisatele, z tohoto základu, punc smysluplnosti.

V dopise z 16. 11. 1916 Freud vcelku s povděkem konstatuje, že přednáška, které nyní přednáší na Vídeňské universitě, bude již ukončena. Pokud bychom porovnali s dalšími prameny, na tyto Freudovy přednášky docházela pouze hrstka posluchačů a odezva byla jen minimální. Sám Freud tehdy ani netušil, jak se tato jeho vystoupení, následně publikována, rychle stanou psychoanalytickým bestsellerem, což je, po několika letech vedlo k tomu, že předepsal ještě tzv. *Novou přednášku k úvodu do psychoanalýsy* (viz, GW, sv. 15).

Následně se Ferenczi (dopisy z 18. 11. – 24. 11. 1916) vrací k předcházejícímu tématu. Podtrhuje, jak si všimá důležitosti ponechat pacientovi prostor pro rozvinutí vlastních fantasií. Při této příležitosti zachytává, jak pacientka do těchto fantasií promítá sebe samu. Vedle toho, se tyto fantasmie vždy n jak opírají o ranou zkušenost s rodičem a dalšími

d ležitými osobami v soukromém život klienta. Tyto vzpomínky a jejich následné rozvíjení ve fantasiích jsou kritériem našich postoj k sobě a k okolí. Tvoří výsledek morální existence, projevované v konkrétním způsobu chování k dalším lidem, s nimiž se člověk během života setkává. Poslední dopis, tohoto roku (1916), zasílá Ferenczi 28. prosince.

•

Oba autoři těchto dopisů, jak se poznávají, pracují mnohdy až deset hodin denně a provádí celkem pět i více analýz v době, kdy tráví v tšinu času s klienty, což bylo zpravidla od rána do května. Potom si, pokud to bylo jen trochu možné dopřáli *oddech*, i když v jejich případě je tento výraz ještě jen poněkud relativní. Ve dnech volna hodn psávali, aby dohnali resty ze smluv, které měli s nakladateli. Freud hodn své náměty popisoval a proto musel často své termíny prodlužovat. Vezměme v úvahu, že jejich dopisy jsou pouze jedním pramenem jejich psychoanalytického pozadí. Stejně tak, si oba psávali se členy svých rodin, ale zejména také s dalšími odborníky. Jsou například uchovány dopisy, které vznikaly mezi Freudem a Wilhelmem Fließem,

z nichž v tšina představuje obsahov podobné zam ení, i když z mladšího období Freudovy práce.

•

Naším úkolem bylo, tedy jen z jiného úhlu poznat nástin zákulisí, zejména Freudovy psychoanalytické aktivity. Nev novali jsme se proto systematickému rozpracování psychoanalytické metody. Rot íšt nost nám t jen dotvrzuje, jak se pro Freuda i Ferencziho jejich badatelské úsilí setkávalo mnohdy jen s nejasnými oblastmi tezí a hypotéz, které oni sami, pokud cht li p esv d it, museli násobit zejména úspěchem v psychoanalytické lé b , jako takové. Tento argument byl v samé své podstat nezpochybnitelný. Všechno, co nabízí p edložené dopisy je chápání poctivosti p ístupu a nikoliv slepá víra nebo výmysl n koho, kdo si pot eboval vyd lat peníze, a tak pro spole nost uvedl dokonalou lež, jak n kdy slýchávám, od nezasv cených.

Kritika, jež se snášela na hlavy obou pisatel , stran zejména sexuální tematiky, která m la p edstavovat základní východisko, nebyla vždy oprávn ná. Jak se ukazuje i v sou asné dob , kdy je psychoanalytická metoda rozvíjená a doporu ovaná klinickými psychology a psychiatry,

její sexuální východiska představují u většiny pacientů s klinickými příznaky rozvinuté psychické poruchy právě sexuální komponenty, jako základní deficity, kvůli kterým se jejich nemoc manifestuje. Terapeutické systémy jiných autorů, jsou mnohdy jen odnožemi této části psychoanalytické metody.

Dopisy Sigmunda Freuda s jeho celoživotním spolupracovníkem Sándorem Ferenczim nás mohou jen přesvědčit o možnostech, užitých v životě a jeho naplnění výsledku více, než je nekonečné uvažování o tom, co dlat, když je tu přeci tolik zásadních témat, která nás obklopují svými výzvami. Je pouze slabostí člověka, že tyto výzvy nepřijímá, nevyhledává, nepodléhá jim v nadšení pro jejich velikost a důležitost. Doba, ve které žijeme je nesená mnohými povrchnostmi. Nedopusme, abychom zabředli do obecného nicnedání s výmluvami o nepotřebnosti rozvoje lidského vědomí, když okolí vlastní neschopností a trivialitami odpírá člověku dar nejvyšší – umění myslet. Odsu me všechny souasnou, všude přítomnou a viditelnou hloupost, výsledky vlastní snahy, prací a vytrvalostí po poznání.

© Jiří Adamec
**DRUHÝ ŽIVOT
PSYCHOANALÝSY**
(Z dopisů Sigm. Freuda a Sánd. Ferencziho)
Neprodejný výtisk.

Filosofický seminář - Katedra teorie 2009

Lidická 79, 602 00 Brno

A5, 100 výtisk

JIŘÍ ADAMEC (narozen 1957) p vodn vyu en peka em, v letech 1979 – 1989 vyu je filosofii na st edních a vysokých školách a od roku 1990, až do sou asnosti, vede soukromý seminář a realizuje univerzitní semestrové cykly a jednotlivé p ednášky, se zam ením na psychologii, psychiatrii a filosofii, jako sou ást vysokoškolského u itelského praktika v Brn - MU, Praze - UK a Olomouci - UP. Sou asné externí pracovní pobyty: Universität Wien.

PUBLIKACE

1. Filosofické základy logiky, Brno P F-MU 1999 (ISBN 80-210-2118-7).
2. Stát a právo v díle Tomáše Akvinského, Brno 2001 (ISBN 80-328-7645-7).
3. Filosofie - Biologie – Psychologie, Brno 2002 (ISBN 80-238-8235-X).
4. Filosofické otázky Feynmanovy fyziky, Brno 2002 (ISBN 80-238-8643-6).
5. Psychologická ítanká, Brno 2002 (ISBN 80-238-8642-8).
6. Psychologie pro stomatology, Brno 2003 (ISBN 80-238-9985-6).
7. Kleine philosophische Lesebuch, Brno 2003 (ISBN 80-239-2020-0).
8. Latinská ítanká st edov kých text I., Brno 2003 (ISBN 80-239-2018-9).
9. ínská filosofie, Brno 2004 (ISBN 80-239-2017-0). Druhé vydání, 2005.
10. Vývojová a kognitivní psychologie, Brno 2004 (ISBN 80-239-2019-7).
11. Psychoanalytické studie, Brno 2004. (ISBN 80-239-4357-X).
12. Vesmír – jazyk – sen (Ontologie p ítomného), Brno 2005 (ISBN 80-239-4355-3).
13. Latinská ítanká st edov kých text II., Brno 2005 (ISBN 80-239-4354-5).
14. Pr vodce po sebraných spisech M. Heideggera, Brno 2005 (ISBN 80-239-4356-1).
15. Techniky výklad sn , Brno 2005 (ISBN 80-239-4358-8).
16. Psychologie v Hegelov í Fenomenologii ducha, Brno 2005 (ISBN 80-239-4359-6).
17. Psychoanalýsa d tí v díle Melanie Kleinové, Brno 2006.
18. Psychologie v d jinách filosofie, Brno 2006.
19. Fragmentsy z filosofie a psychologie- I., Brno 2007.
20. A History of Philosophy (Students reader), Brno 2007.
21. Psychologie C. G. Junga. (Interpretace podle n meckých text), Brno 2007.
22. Biologická neuropsychopatie, Brno 2007 (ISBN 978-80-254-0199-6).
23. Indická filosofie, Brno 2007 (ISBN 978-80-254-0200-9).
24. Psychologie nesmrtnosti duše, Brno 2008 (ISBN 978-80-254-1317-3).
25. Fragmentsy z filosofie a psychologie – II., Brno 2008.
26. Pr vodce dílem H.-G. Gadamera, Brno 2008, (ISBN 978-80-254-1318-0).
27. P ehled díla Sigmunda Freuda, Brno 2008, (ISBN 978-80-254-1319-7).
28. Psychiatrie a fenomenologie, Brno 2008, (ISBN 978-80-254-1320-3).
29. Narcismus. Psychologie budoucnosti, Brno 2008 (ISBN 978-80-87234-00-6).
30. Úvod do etby „Bytí a asu“, Brno 2008 (ISBN 978-80-87234-01-3).
31. Psychologie logiky. (Princip. Mathem.), Brno 2008 (ISBN 978-80-87234-02-0).
32. Vnímání a myšlení. Psychologie I. Kanta, Brno 2008 (ISBN 978-80-87234-03-7).
33. Existenciální psychologie Karla Jaspersa, Brno 2008 (ISBN 978-80-87234-04-4).
34. Úvod do studia Aristotelovy Metafyziky, Brno 2009 (ISBN 978-80-87234-05-1).
35. Psycholingvistika, Brno 2009 (ISBN 978-80-87234-06-8).
36. Pé e o duši, Brno 2009 (ISBN 978-80-87234-07-5).
37. Druhý život psychoanalýsy (Dopisy), Brno 2009 (ISBN 978-80-87234-08-2).

ISBN 978-80-87234-08-2